

Макарчук В.П., курсант 4-го курсу
ННІПФЕКП НАВС
Науковий керівник: Волошин О.Г.

Участь спеціаліста у підготовці об'єктів на експертизу по слідам одягу

Проведення експертизи по слідам одягу є відносно новим видом трасологічної експертизи. Багато питань її проведення в літературі висвітлені недостатньо. Тим часом дані аналізу слідчої та експертної практики показують необхідність визначення шляхів вирішення цих питань.

До числа найбільш актуальних питань належать проблеми вибору і підготовки матеріалів на експертизу по слідам одягу. Об'єктивність експертного дослідження і достовірність висновків експерта багато в чому вирішуються кількісними і якісними показниками представлених предметів, слідів, та ін.

Збирання та підготовка матеріалів на експертизу являє собою систему процесуальних, тактичних і технічних дій. На ефективність виконання такої роботи залежить від участі у ній спеціаліста. Професійні знання дозволяють йому найкращим чином провести відбір об'єктів, застосувати найбільш оптимальні методи їх вивчення.

На експертизу можуть бути представлені об'єкти зі слідами одягу, безпосередньо предмети одягу, сліди, відкопійовані за допомогою липких стрічок і копіювальних паст, масштабні фотознімки слідів.

Підготовка матеріалів на експертизу починається з виявлення слідів в ході проведення слідчої дії. Тому вже з початку його здійснення поряд з виявленням, фіксацією, вилученням і упакуванням повинно бути забезпечене їх збереження. Вивчення практики показало, що до 27 % об'єктів, що надаються на експертизу, втрачали інформацію про сліди внаслідок неприйняття або технічну недосконалість заходів щодо їх збереження.

По-перше, спостерігається недостатня захищеність слідів і предметів-слідоносіїв від механічних пошкоджень. Наприклад, сліди одягу на транспортному засобі іноді відображаються у вигляді пильових або грязьових відшарувань і нашарувань. Зіткнення з сторонніми предметами призводить до їх повного знищення або вносить такі зміни, які позбавляють об'єкт

криміналістичного значення. Сліди одягу на вологому ґрунті нерідко швидко сохнуть з появою на відбитку великої кількості тріщин. В результаті цього втрачаються індивідуальні ознаки в слідах.

Подібні сліди слід фіксувати на поверхні об'єкта-слідоносія за допомогою лакообразивних препаратів. У таких випадках доцільно залишати «технологічні вікна» на малоінформативних ділянках для вивчення ґрунту, інтенсивності випаровування вологи та ін. Плівка, що утворюється на поверхні сліду не є перешкодою в експертному дослідженні.

По-друге, часто зустрічаються помилки, пов'язані з вибором технічних засобів для фіксації слідів одягу методом копіювання на липкі стрічки. Використання як копіювального матеріалу медичного пластиру або зачищеною наждачним папером гуми може викликати спотворення малюнка тканини, відображуваного в слідах. Хороші результати дає застосування дактилоскопічних плівок, технічних липких плівок.

Матеріалом для копіювання об'ємних слідів одягу служать спеціальні полімерні пасти. Техніка такого копіювання вимагає від спеціаліста правильного підбору матеріалів, навичок в роботі з ними, правильного процесуального оформлення зліпків. При виявленні безлічі слідів одягу або великого за площею сліду доцільно копіювати найбільш цінні в інформаційному відношенні відбитки або їх ділянки. Кожну ділянку і виготовлену копію потрібно пронумерувати.

По-третє, спеціалісти нерідко недооцінюють якість упаковки слідів, які вилучаються.

Кожен предмет має бути упакований окремо від інших. Причому до вибору пакувального матеріалу треба підходити вибірково. Виявлені на об'єкті мікрочастинки, волокна вилучаються і поміщають в окремі пробірки, закупорюють і опечатують. Для упаковки об'єктів зі слідами одягу не можна використовувати мішковину та інші види тканин з метою запобігання переходу частинок пакувального матеріалу на сліди або зразки і появи ускладнень в їх експертному дослідженні. Рекомендується застосовувати паралон, поліетилен, картон.

Металеві предмети-слідоносії небажано зберігати в поліетиленових пакетах через можливу появу корозії, що призводить, як правило, до знищення слідів. Упакування необхідно здійснювати так, щоб виключити руйнування предметів під час транспортування і їх зіткнення один з одним.

При упаковці зліпків на дно коробки або ящика укладають шар м'якого матеріалу (вати, паралону, фланелі), на нього зліпок, потім накривають його подібним же матеріалом.

В окремих випадках поряд зі слідами одягу вилучаються і її предмети. Зрозуміло, робити маніпуляції з об'єктами, наприклад прикладати одяг до слідів для порівняння або давати в руки понятим, неприпустимо.

Підготовка матеріалів на експертизу по слідам одягу вимагає особливої уваги до підбору зразків. Іноді виникає необхідність, крім предметів одягу, направляти для дослідження зразки. У ролі зразків виступають експериментальні або вільні відбитки ділянок одягу. Експериментальні зразки

можуть бути як пофарбованими, так і безбарвними, об'ємними і поверхневими. Перед отриманням подібних зразків піддавати одяг механічним зусиллям, прасуванню, пранню або хімічному чищенню не рекомендується. При виготовленні зразків доцільно надягати предмети одягу на людину, створюючи умови, аналогічні тим, в яких були сформовані досліджувані сліди. Умови слідоутворення мають бути визначені заздалегідь.

Для отримання якісних експериментальних зразків спеціалістові потрібно приділити особливу увагу підбору матеріалу слідосприймаючої поверхні. Як показує практика, найбільш якісні результати дає застосування пластичних матеріалів.

У разі виготовлення безбарвних експериментальних відбитків тканини одягу рекомендується злегка змастити її досліджуваній ділянку косметичним кремом або жиром або зробити відбиток на папері або склі. Пофарбовані експериментальні відбитки отримують аналогічним шляхом, але замість косметичного крему використовують попередньо розкату тонким шаром друкарську фарбу. Однак треба мати на увазі, що краще направляти па експертизу предмети одягу, а не зразки.

Призначаючи експертизу по слідам одягу, слідчі в постанові нерідко упускають важливі для проведення експертизи обставини справи. Доцільно в постанові про призначення експертизи повинні знайти відображення такі дані:

- Час, що минув між утворенням слідів і вилученням предметів одягу;
- Впливу, яким піддавалася одяг за цей період (прання, хімічна чистка, прасування, фарбування, ремонт тощо);
- Умови зберігання і експлуатації одягу після події події.

Складовою частиною підготовки об'єктів на експертизу є визначення кола питань експерту. Спеціаліст може надати в цьому слідчому велику допомогу.

Шляхом експертного дослідження слідів одягу можуть бути вирішені наступні питання:

- Чи є сліди, вилучені з місця події, слідами одягу;
- Яким видом одягу (ділянкою) утворені сліди;
- Який вид матеріалу відобразився в слідах;
- Який розмір одягу, слід якої вилучено з місця події;
- Які конструктивні особливості одягу відобразилися в слідах;
- Який механізм утворення слідів одягу;
- Одним або декількома видами одягу утворені сліди;
- Чи є в слідах одягу ознаки, що вказують на наявність фурнітури;
- Які ознаки технології виготовлення, зносу або ремонту відобразилися в слідах одягу;
- Які фізичні дані людини відобразилися в слідах одягу;
- Які функціональні особливості людини відобразилися в слідах;
- Не залишені сліди конкретним екземпляром одягу?

Сказаний вище перелік питань не розкриває всіх можливостей дослідження, але використання його практичними працівниками буде корисним при призначенні експертизи.